Фінанси

УДК 336.226.11:330.59

Н. М. Ткаченко,
академік АЕН України, доктор економічних наук,
Національний університет харчових технологій,

Н. О. Ільєнко,
кандидат економічних наук,
НДІ праці і зайнятості населення Мінсоцполітики і НАН України,
м. Київ

ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ, ЙОГО СИСТЕМНЕ ЗРОСТАННЯ ТА ВПЛИВ НА РІВЕНЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Постановка проблеми. «Прибутковий податок з громадян» змінено на «Податок на доходи з громадян». Що ж дала ця зміна, чи покращила рівень життя населення?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження змін щодо податків «Прибутковий податок з громадян» і «Податок на доходи фізичних осіб», введення єдиного соціального внеску є особливо важливим в умовах кризи в Україні, різкого зниження життєвого рівня населення.

Проблемами формування доходів і видатків бюджету, оцінки результатів їх виконання, реформування податкової системи України та оптимізації податкового навантаження займаються вітчизняні вчені, серед яких: В. Андрущенко, О. Василик, Ю. Пасічник, А. Поддерьогін, Ф. Бутинець, В. Геєць, П. Мельник та інші.

Зміни в механізмах оподаткування доходів громадян, зокрема, в частині адміністрування ПДФО, останні з яких були у 2016 р., загострення проблем забезпечення належного рівня життя населення та оподаткування їх прибутків вимагають поглиблення досліджень щодо справляння податку на доходи фізичних осіб. Актуальним залишається питання вдосконалення оподаткування доходів громадян в Україні для забезпечення принципу соціальної справедливості, враховуючи велике розшарування суспільства за рівнем отриманих доходів.

Недосконаліть сучасної системи оподаткування доводить необхідність виявлення резервів збільшення надходжень по ПДФО без ризику збільшення податкового навантаження на громадян – платників цього податку.

Метою дослідження є існуюча податкова система в Україні (з питань оподаткування доходів (заробітної плати, пенсій) громадян) без достатнього обґрунтування та врахування рівня життя населення.

Викладення основного матеріалу. 22 травня 2003 р. прийнято Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб » за № 889-IV, який введено в дію 1 січня 2004 р. і відповідно втратив чинність Декрет Кабінету Міністрів України № 13-92 від 26 грудня 1992 р. «Про прибутковий податок з громадян», крім розділу IV у частині оподаткування доходів фізичних осіб від зайняття підприємницькою діяльністю, який застосовувався з урахуванням положень п.9.12 ст.9 Закону України №889-IV від 22.05.2003 р. та діяв до набрання чинності спеціальним законом з питань оподаткування фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності (Довідка: пункт 9.12 ст. 9 «Оподаткування доходів, отриманих фізичною особою – суб'єктом підприємницької діяльності або фізичною особою, яка сплачує ринковий збір») [2].

Згідно з прийнятим Законом України поняття «неоподатковуваний мінімум доходів громадян» було відмінено і замінено на поняття «єдина соціальна пільга».

Під терміном «заробітна плата», згідно з вказаним Законом, потрібно розуміти, що це є основна, додаткова заробітна плата та інші заохочувальні та компенсаційні виплати або інші виплати та винагороди.

Дохід фізичних осіб – це сума будь-яких коштів, вартість матеріального і нематеріального майна, інших активів, що мають вартість, у тому числі цінних паперів або деривативів, одержаних платником податку у власність або нарахованих на його користь, чи набутих незаконним шляхом у випадках, якщо кошти або майно (немайнові активи), отримані платником податку як хабар, викрадені чи знайдені як скарб, незданий державі згідно із законом, у сумах, підтверджених обвинувальним вироком суду, незалежно від призначеної ним міри покарання, протягом відповідного звітного податкового періоду з різних джерел як на території України, так і за її межами.

Податок на доходи – це основний вид прямих податків, який стягується з доходів фізичних і юридичних осіб (із заробітної плати, іншого доходу) та є одним із джерел доходів державного бюджету.

Податок на доходи громадян України займає особливе місце в системі оподаткування, відрізняється від інших видів податків як за суб'єктом так і за об'єктом оподаткування.

Головною рисою податку на доходи є те, що він становить рівень оподаткування у пряму залежність від джерела сплати податків – доходу.

Головні умови, яких потрібно дотримуватись при визначенні об'єкту оподаткування і ставки податку з доходу – це забезпечення справедливого розподілу податкового тягаря між верствами населення з різними рівнями доходів та максимізація ролі податку на доходи фізичних осіб в доходах бюджету.

Податок на доходи фізичних осіб з урахуванням змін наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Оподаткування операцій відповідно до Закону України «Про податок на доходи фізичних осіб» № 889-IV від 22 травня 2003 р. (статті 3, 7, 9, 11, 13, 14) з урахуванням змін за станом на 19.08.2009 р. [1, 2, 3]

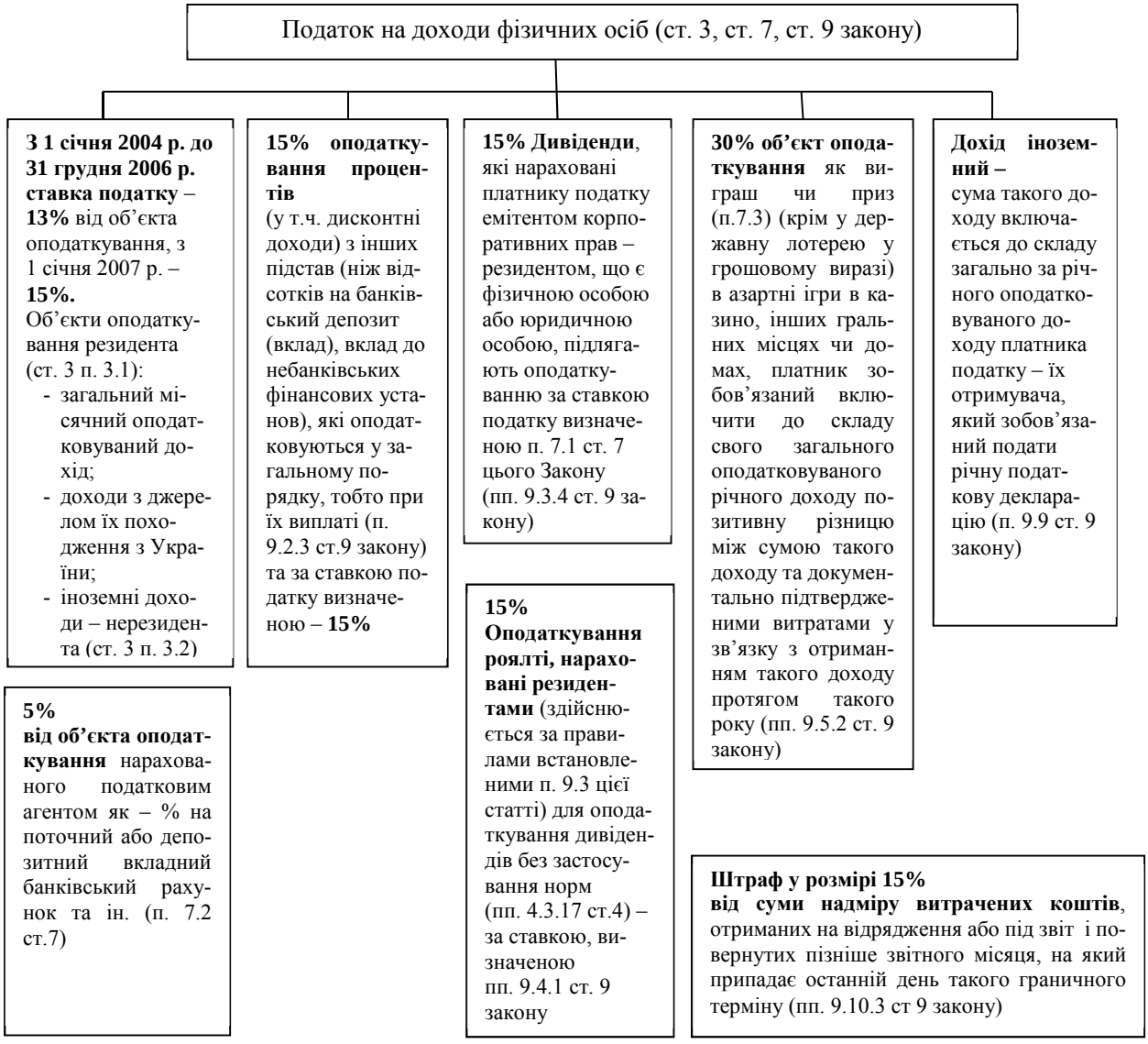

Оподаткування доходів фізичних осіб з продажу об'єктів нерухомого майна, доходу від спадщини та ін. за 2003–2009 рр. наведено у табл. 2.

Відповідно до Податкового кодексу України 2014 р. із змінами та доповненнями станом на 1 жовтня 2014 р. ставка податку становить **15%** бази оподаткування щодо доходів нарахованих (виплачених, наданих) (стаття 167, п. 167.1 ПКУ 2014 р.). Якщо база оподаткування, яка визначена з урахуванням норм пункту 164.6 ст.164 щодо доходів, зазначених в абзаці першому цього пункту, в календарному місяці перевищує десятикратний розмір мінімальної заробітної плати, встановленої Законом України на 1 січня звітного податкового року, до суми такого перевищення застосовується ставка **17%** [5].

Довідка: (Пункт 164.6 статті 164). Підчас нарахування податків у формі заробітної плати база оподаткування визначається як нарахована заробітна плата *зменшена на суму* єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових внесків до накопичувального фонду, а у випадках непередбачених законом обов'язкових страхових внесків до недержавного пенсійного фонду, які відповідно до закону, сплачуються за рахунок заробітної плати працівників, а також на суму податкової соціальної пільги за її наявності.

Таблиця 2

Оподаткування операцій відповідно до Закону України «Про податок на доходи фізичних осіб» № 889-IV від 22 травня 2003 р. (статті 3, 7, 9, 11, 13, 14)

Податок на доходи фізичних осіб (статті3 і 9 закону)

13% (15%) Дохід у вигляді нарахованої заробітної плати, зменшеної на суму збору до Пенсійного фонду України чи внесків до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, які відповідно до Закону справляються за рахунок доходу найманої особи за ставкою визначеною п. 3.5 ст. 3 Закону з 1 січня 2004 р.

5% Відсотки на банківський депозит (вклад) у банк чи не банківську фінансову установу відповідно до Закону (крім страховиків) (п. 7.2 ст. 7 пп. 9.2.1 ст. 9 закону з 1 січня 2005 р.)

15% Відсотки (у т.ч. дисконтні доходи) сплачені (нараховані) з інших підстав (ніж процентів на банківський депозит (вклад), вклад до небанківських фінансових установ), оподатковуються у загальному порядку, тобто при їх виплаті за ставкою податку визначеною пп. 9.2.3 ст. 9 закону

5% відсотковий або дисконтний дохід за ощадними (депозитним) сертифікатом (п. 7.2 ст. 7 пп. 9.2.2 ст. 9 закону – 1 січня 2005 р.)

15 % Дивіденди які виплачуються платнику податку емітентом корпоративних прав – резидентом, що є фізичною особою підлягають оподаткуванню за ставкою податку визначеною пп. 9.3.4 ст. 9 закону

26% (30%) Дохід у вигляді виграшу(крім у державну лотерею у грошовому виразі) в азартні ігри в казино, інших гральних місцях чи домах, платник зобов'язаний включити до складу свого загального оподатковуваного річного доходу позитивну різницю між сумою такого доходу та документально підтвердженими витратами у зв'язку з отриманням такого доходу протягом такого року (пп. 9.5.2 ст. 9 закону)

Дохід іноземний – сума такого доходу включається до складу загального річного оподатковуваного доходу платника податку (п. 9.9 ст. 9 закону)

15% оподаткування Роялті, нараховані резидентами (здійснюється за правилами п. 9.3 цієї статті для оподаткування дивідендів без застосування норм (пп. 4.3.14 ст. 4) – за ставкою визначеною пп. 9.4.1 ст. 9 закону

Штраф у розмірі 15% від суми надміру втрачених коштів, отриманих на відрядження або під звіт і повернутих пізніше звітного мвсяця, на який припадає останній день такого граничного строку (пп. 9.10.3 ст. 9 закону)

При нарахуванні доходів у вигляді винагороди за цивільно-правовими договорами за виконання робіт (надання послуг) база оподаткування визначається як нарахована сума такої винагороди, зменшена на суму єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Оподаткування доходів фізичних осіб відповідно до Податкового кодексу України (ставки податку) наведено у табл. 3.

Податковим кодексом України (2011 р. Розділ IV, ст.169) встановлено соціальну пільгу у розмірі, що дорівнює 100% розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць),

встановленому законом на 1 січня звітного податкового року, – для будь-якого платника податку (пп. 169.1.1). На перший погляд здається, що правом на цю пільгу наділено кожного платника податку. Але підпункт 169.1.2 статті 169 стверджує, що платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу у розмірі, що дорівнює 100% суми пільги, визначеної підпунктом 169.1.1, – для платника податку, який утримує двох чи більше дітей віком до 18 років, – у розрахунку на кожну дитину [5].

Таблиця 3

Ставки податку на доходи фізичних осіб відповідно до Податкового кодексу України (Розділ IV, ст. 167, пп. 167.1-167.5)

15% Ст. 167.1	**17%** Ст. 167.1	**5%** Ст. 167.2	**30%** Ст. 167.3	**10%** Ст. 167.4
Бази оподаткування щодо доходів, одержаних (крім випадків визначених у пунктах 167.2-167.4 цієї статті), у тому числі, але не виключно у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які виплачуються (надаються) платнику податку у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами; виграшу у державну та недержавну грошову лотерею, виграш гравця (учасника), отриманий від організатора азартної гри	У разі якщо загальна сума отриманих платником у звітному податковому місяці доходів, зазначених у абзаці першому цього пункту, перевищує 10-кратний розмір мінімальної заробітної плати встановленої законом на 1 січня звітного податкового року, ставка податку становить 17% суми перевищення з урахуванням податку сплаченого за ставкою 15%	Бази оподаткування щодо доходу, нарахованого як: - % на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок; - процентний або дисконтний дохід за іменним ощадним (депозитним) сертифікатом; - % на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці; - дохід який виплачується компанією, що управляється активами інституту спільного інвестування; - дохід за іпотечними цінними паперами (іпотечними облігаціями та сертифікатами); - дохід у вигляді відсотків (дисконту), отриманий власником облігації; - дохід за сертифікатом фонду операцій з нерухомістю та дохід, внаслідок викупу сертифікатів; - доходи у вигляді дивідендів та ін.	Бази оподаткування щодо доходів, нарахованих як виграш чи приз (крім у державній та недержавній грошовій лотереї та виграшу гравця (учасника), отриманого від організатора азартної гри) на користь резидентів або нерезидентів 15%. Грошові виграші у спортивних змаганнях (крім винагород спортсменам – чемпіонам України, призерам спортивних змагань міжнародного рівня, у т.ч. спортсменам-інвалідам	Бази оподаткування щодо доходу у формі зарплати шахтарів – працівників, які видобувають вугілля, залізну руду, руди кольорових і рідкісних металів, марганцеві та уранові руди, працівників шахтобудівних підприємств, які зайняті на підземних роботах повний робочий день та 50% і більше робочого часу на рік, а також працівників державних воєнізованих аварійно-рятувальних служб

У статті 169 ПКУ відсутній пункт в) Закону № 889-IV (податкові пільги у розмірі 150%) «для платника податку, який має 3-х та більше дітей віком до 18-ти років у розрахунку на кожну дитину» та д) «військовослужбовцям строкової служби».

Доповнено до додаткової пільги у розмірі 150% Закон України № 889-IV – «є учасником бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни, на якого поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

У розмірі, що дорівнює 200% суми пільги доповнено до Закону України № 889-IV:

– інваліди I і II групи із числа учасників бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни – 200% загальної пільги;

– особа нагороджена чотирма і більше медалями «За відвагу» – 200% загальної пільги.

Для інших пільгових категорій платників податку розміри пільг залишено на рівні Закону України «Про податок на доходи фізичних осіб» №889-IV від 22.05.2003 р.

Відповідно до статті 169 пп. 169.23 КПУ 2011 р. – податкова соціальна пільга не може бути застосована до доходів платника податків, інших, ніж заробітна плата.

Податкова соціальна пільга застосовується до доходу, нарахованого на користь платника податку протягом звітного податкового місяця як заробітна плата (інші, порівняні до неї відповідно до законодавства виплати, компенсації, винагороди), якщо його розмір не перевищує суми, що дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 гривень (стаття 169 п. 169.4.1 ПКУ).

Платник податку з пільгою у розмірі, що дорівнює 150% суми пільги, встановленій законом на 1 січня звітного податкового року для платника податку (у 2010 р. – 434,50 грн * 150% = 651 грн 75 коп.), який:

а) є самостійною матір'ю або самостійним батьком (опікуном, піклувальником) у розрахунку на кожну дитину віком до 18 років;

б) утримує дитину-інваліда I або II групи – розрахунку на кожну дитину віком до 18 років;

в) має троє чи більше дітей віком до 18 років – у розрахунку на кожну дитину;

г) є вдівцем або вдовою;

д) є особою, віднесеною Законом України до 1 або 2 категорії осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, включаючи осіб, нагороджених Грамотою Президії Верховної Ради УРСР у зв'язку з їх участю в ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи;

е) є учнем, студентом, аспірантом, ординатором, ад'юнктом, військовослужбовцем строкової служби;

є) є інвалідом I або II групи, у тому числі з дитинства;

ж) є особою, якій присуджено довічну стипендію, як громадянину, що зазнав переслідувань за правозахисну діяльність, включаючи журналістів (пп. 6.1.2).

Платник податку з пільгою у розмірі, що дорівнює 200% суми пільги, встановленій законом на 1 січня звітного податкового року для платника податку (у 2010 р. – 434,5 грн.*200% = 896 грн.), який є:

1) особою, що є Героєм України, Героєм Радянського Союзу або повним кавалером ордена Слави чи Трудової Слави;

2) учасником бойових дій під час Другої світової війни або особою, яка у той час працювала у тилу на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветерана війни, гарантії їх соціального захисту»;

3) колишнім в'язням концтаборів, гетто та інших місць примусового утримання під час другої Світової війни або особою, визнаною репресованою чи реабілітованою;

4) особою, яка була насильно вивезена з території колишнього СРСР під час Другої світової війни на територію держав, що перебували у стані війни з колишнім СРСР або були окуповані фашисткою Німеччиною чи її союзниками;

5) особою, яка перебувала на блокованій території колишнього Ленінграда (Санкт-Петербург, Російська Федерація), це період з 8 вересня 1941 року по 27 січня 1944 року.

Таблиця 4

Податкові соціальні пільги у 2013 р. (грн)

Загальна пільга (п. 169.1 ПКУ 2011 р.)	573,5
Підвищена пільга для платника податку, який утримує двох чи більше дітей віком до 18 років, за пп. 169.1.2 ПКУ – 100% загальної пільги надають у розрахунку на кожну дитину	573,5
Підвищена пільга для осіб, згаданих у пп. 169.1.3 ПКУ (150% загальної), пільгу на дітей за пп. «а» і «б» пп. 169.1.3 ПКУ надають у розрахунку на кожну дитину	860,25
Підвищена пільга для осіб, згаданих у пп. 169.1.4 ПКУ (200% загальної)	1147

Таблиця 5

Максимальний розмір доходу із якого справляють єдиний соціальний внесок у 2011 р. Закон України «Про державний бюджет України на 2011-2015 рр.»:

Рік	Дата запровадження	Розмір доходу
2011	01.01.2011 р.	14115 грн (941*15)
	01.01.2011 р.	14400 грн (960*15)
	01.10.2011 р.	14775 грн (985*15)
	01.12.2011 р.	15060 грн (1004*15)
2012	01.01.2012 р.	18241 грн (1073*17)
	01.04.2012 р.	18598 грн (1094*17)
	01.07.2012 р.	18734 грн (1102*17)
	01.10.2012 р.	19006 грн (1118*17)
	01.12.2012 р.	19278 грн (1134*17)
2013	01.01.2013 р.	19499 грн (1147*17)
	01.12.2013 р.	20706 грн (1218*17)
2014	01.01.2014 р.	20706 грн (1218*17)
2015	01.01.2015 р.	20706 грн (1218*17)
	01.12.2015 р.	23426 грн (1378*17)

Ставки утримань єдиного соціального внеску наведено у табл. 6.

Порядок оподаткування операцій з податку (обліку) об'єктів нерухомого майна стаття 172 ПКУ 2016 р. [10]

Податковим кодексом України (Розділ IV, стаття 172) встановлено порядок оподаткування операцій з продажу (обміну) об'єктів нерухомого майна.

Таблиця 6

Ставки утримань єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування із доходів у вигляді заробітної плати та прирівняних до неї виплат

№ з/п	Категорії застрахованих осіб	База єдиного внеску	Ставки утримань
1	Особи, які утримують допомогу з тимчасової непрацездатності	Сума допомоги з тимчасової непрацездатності	2,0%
2	Фізичні особи, які виконують роботи (надають послуги) на підприємствах за цивільно-правовими договорами	Сума винагороди за цивільно-правовими договорами	2,6%
3	Військовослужбовці (крім військовослужбовців строкової служби), особи рядового і начальницького складу	Сума нарахованого грошового забезпечення	2,6%
4	Наймані – працівники-інваліди, які працюють на підприємствах УТОГ та УТОС	Сума нарахованої заробітної плати за видами виплат, які включають основну та додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, у тому числі натуральній формі	2,85%
5	Працівники – громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які працюють на підприємствах та в організаціях, у інших юридичних осіб	Сума нарахованої заробітної плати за видами виплат, які включають основну та додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, у тому числі натуральній формі	3,6%
6	Наймані працівники, які працюють на посадах, робота яких зараховується до стажу, що дає право на одержання пенсії відповідно до Законів України «Про державну службу», «про наукову і науково-технічну діяльність», «Про Національний Банк України» та ін.	Сума нарахованої заробітної плати за видами виплат, які включають основну та додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, у тому числі натуральній формі	6,1%

Дохід, отриманий платником податку від продажу (обміну) (не частіше одного разу протягом звітного податкового року) житлового будинку, квартири або їх частини, кімнати, садового (дачного) будинку (включаючи земельну ділянку, на якій розташовані такі об'єкти, а також господарсько-побутові споруди та будівлі), оподатковується податком на доходи фізичних осіб.

Платниками податку на доходи фізичних осіб (ст. 162 ПКУ 2016 р.) є:

– фізична особа – резидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні так і іноземні доходи;

– фізична особа нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;

– податковий агент.

Не є платником податку на доходи з фізичних осіб нерезидент, який отримує доходи з джерела їх походження в Україні і має дипломатичні привілеї й імунітет, встановлені чинним міжнародним договором України, щодо доходів, які він отримує безпосередньо від провадження дипломатичної чи порівняної до неї таким міжнародним договором діяльності.

Об'єкти оподаткування податком на доходи фізичних осіб (стаття 163 ПКУ 2016 р.).

Об'єктом оподаткування резидента є:

– загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід;

– доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання);

– іноземні доходи – доходи (прибуток) отримані з джерел за межами України.

Об'єктом оподаткування нерезидента є:

– загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні;

– доходи із джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання) й іноземні доходи.

Базою оподаткування (ст. 164 ПКУ 2016 р.) є загальний оподатковуваний дохід з урахуванням особливостей, визначених цим розділом. Загальний оподатковуваний дохід – будь-який дохід, який підлягає оподаткуванню, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду.

Під час нарахування (надання) доходів у будь-якій негрошовій формі базою оподаткування є вартість такого доходу, розрахована за звичайними цінами, правила визначення яких встановлені згідно з Податковим кодексом України, помножена на коефіцієнт, який обчислюється за такою формулою:

$$К = 100 : (100 – Сп),$$

де К – коефіцієнт;

Сп – ставка податку, встановлена для таких доходів на момент їх нарахування.

У тому самому порядку визначаються об'єкт оподаткування і база оподаткування для коштів надміру витрачених платником податку на відрядження або під звіт та не повернутих у встановлені законодавством строки.

Ставки податку на доходи фізичних осіб (стаття 167 ПКУ 2016 р.).

Ставка податку становить 18% бази оподаткування щодо доходів нарахованих (виплачених, наданих) (крім випадків визначених у пунктах 167.2-167.5, цієї статті), але не виключно у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та цивільно-правовими відносинами.

Ставка податку становить 5% бази оподаткування у випадках визначених розділом IV ПКУ 2016 р.

Ставка податку може становити 0% бази оподаткування встановленої розділом IV ПКУ 2016 р.

Ставка податку становить 15% бази оподаткування щодо підвищеної суми пенсії (включаючи суму її індексації, нараховану відповідно до Закону), щомісячного довічного грошового утримання.

Ставки податку на пасивні доходи (п. 167.5) до бази оподаткування, у тому числі нарахованого у вигляді дивідендів по акціях та/або інвестиційних сертифікатах, що виплачуються інститутами спільного інвестування.

Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет на 2015» [8] на 1 січня 2015 р. встановлено мінімальну заробітну плату у розмірі 1218 грн, тобто, як і у 2014 р. Таким чином, межа для утримання 15%-го податку на доходи становить 12180 грн.

З 01.12.2015 р. встановлена законом мінімальна заробітна плата у сумі 1378 грн.

Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет на 2016» [9] передбачено підвищувати мінімальну заробітну плату двічі:

з 01 травня – до 1450 грн;

з 01 грудня – до 1550 грн.

Таким чином, двічі підвищуватимуть і прожитковий мінімум, зокрема для працездатних осіб – до 1450 грн та 1550 грн відповідно.

Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» (законопроект № 3688) – пропонує на 2016 р. 18%-ву ставку податку на доходи фізичних осіб і знизити ставку єдиного внеску на 22% [11].

Відповідно до змін Податкового кодексу України Закон № 909 з доходів, які нараховуються з 01.01.2016 р. встановлена ставка 18% податку на доходи:

1) заробітна плата та інші заохочувальні та компенсаційні виплати;

2) суми надміру використаних коштів, отриманих на відрядження або під звіт і не повернених у встановлений строк;

3) доходи, отримані від надання майна в лізинг, оренду або суборенду (строкове володіння та/або користування);

4) частина благодійної допомоги, що підлягає оподаткуванню з урахуванням норм п. 170.7 ПКУ;

5) доходи самозайнятих осіб;

6) дивіденди, роялті та інвестиційний прибуток та інші.

Нова максимальна величина для нарахування єдиного соціального внеску.

З 01 січня 2016 р. максимальний розмір для нарахування ЄСВ визначають на рівні 25 прожиткових мінімумів для працездатних осіб (до 01 січня 2016 р. – 17 прожитковим мінімумам).

У 2016 р. діятиме такий граничний розмір доходу на який нараховується єдиний внесок:

– з 01.01.2016 по 30.04.2016 р. – 34450 грн;

– з 01.05.2016 по 30.11.2016 р. – 36250 грн;

– з 01.12.2016 по 31.12.2016 р. – 38750 грн [11].

Понижуючого коефіцієнта не буде.

Висновки. Проведеним дослідженням доведено, що за період з 2004 р. (Закон №889-IV) до 2016 р. включно (ПКУ 2016 р.) ставки податку на доходи фізичних осіб зросли із 13% до 18% (понижуючий коефіцієнт не передбачається), оподаткування пенсій податком на доходи фізичних осіб, якщо перевищує прожитковий мінімум, системне падіння курсу гривні, необґрунтоване зростання вартості комунальних послуг для населення (зростання цін на електроенергію, газ тощо), зростання цін на продукти харчування, транспорт, пропозиції Уряду щодо надання субсидій населенню, замість посилення розвитку економіки (яка знаходиться на достатньо низькому рівні розвитку порівняно з сучасними світовими вимогами) та непередбачена війна Росії з Україною довели до тяжкого зубожіння українського народу.

Література

1. **Про податок** з доходів фізичних осіб: Закон України від 22 травня 2003 р. № 889-IV (введено в

дію з 01.01.2004 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-15. 2. **Ткаченко Н.М.** Податкові системи країн світу та України, облік і звітність / Н.М. Ткаченко, Т.М. Горова, Н.О. Ільєнко. – Київ: Алерта, 2004. – 554 с. 3. **Про податок** з доходів фізичних осіб: Закон України № 889-IV з урахуванням змін за станом на 19.08.2009 р. 4. **Про збір** та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 2-3. – Ст. 11. – (Зі змінами, внесеними згідно з кодексом № 2755-VI (2755-17) від 02.12.2010 р.). 5. **Податковий** кодекс України 2001 р. (із змінами та доповненнями) станом на 01 жовтня 2014 р. 6. **Податковий** кодекс України (із змінами та доповненнями) станом на 06 листопада 2015 р. 7. **Податковий** кодекс України (із змінами та доповненнями) станом на 08 лютого 2016 р. 8. **Про Державний бюджет** України на 2015 рік: Закон України від 28 грудня 2014 року № 80-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80-19. 9. **Про Державний бюджет** України на 2016 рік: Закон України від 25 грудня 2015 року № 928-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/928-19. 10. **Закон України** № 909 – зміни до Розділу IV Податкового кодексу України з 01.01.2016 р. 11. **Про внесення змін** до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році: Закон України від 24.12.2015 р. №909-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/909-19.

Ткаченко Н. М., Ільєнко Н. О. Податок на доходи фізичних осіб, його системне зростання та вплив на рівень життя населення

Досліджено введення «Прибуткового податку громадян», «Податку на доходи фізичних осіб» в Україні, їх зміни за період 2003 – 2016 рр. Визначено зміни «Єдина соціальна пільга» на «Неоподатковуваний мінімум». Досліджено процес збільшення ставок податку на доходи фізичних осіб; утримання єдиного соціального внеску (ЄСВ); встановлення ставок податку на доходи фізичних осіб; мінімальний розмір доходу, з якого справляють ЄСВ, та встановлення ставки податку з 1 січня 2016 р.

Ключові слова: податок, доходи, фізичні особи, зміни, операції, оподаткування, пільги, платники, Кодекс.

Ткаченко Н. М., Ильенко Н. О. Налог на доходы физических лиц, его системное увеличение и влияние на уровень жизни населения

Исследовано введение «Налога на прибыль граждан», «Налога на доходы физических лиц» в Украине, их изменения за период 2003 – 2016 гг. Определены изменения «Единая социальная льгота» на «Необлагаемый минимум». Исследован процесс увеличения ставок налога на доходы физических лиц; удержания единого социального взноса (ЕСВ); установление ставок налога на доходы физических лиц; минимальный размер дохода, с которого взимается ЕСВ, и установление ставки налога с 1 января 2016 г.

Ключевые слова: налог, доходы, физические лица, изменения, операции, налогообложение, льготы, плательщики, Кодекс.

Tkachenko N., Ilyenko N. Tax on income of individuals, its systemic increase and impact on living standards of population

Researched the introduction of "Income tax", "Tax on income of individuals" in Ukraine, their changes for the period 2003 – 2016. Determined changes "Single social exemption" to "non-taxable minimum". Researched the process of increasing tax rates on personal income; retentions of the single social contribution (SSC); setting tax rates on personal income; minimum amount of income from which is charged SSC, and setting the tax rate from January 1, 2016.

Keywords: tax, income, individuals, changes, operations, taxation, benefits, taxpayers, Code.

Стаття надійшла до редакції 02.06.2017
Прийнято до друку 22.06.2017